

2.000.000 de artiști amatori

Finala primei ediții a „Cântării României” a înmănușat o serie de manifestări bogate în învățăminte, nu numai pentru artiștii amatori, ci și pentru oamenii de teatru. Se cuvine a fi subliniate interesul și sprijinul pe care profesioniștii scenei l-au acordat pregătirii formațiilor neprofesioniste. Unii dintre ei colaborează, de ani și ani, îndeosebi cu teatrele populare care și-au dobândit un a-nume prestigiu. Am întâlnit, în etape preliminare finalei, multe nume cunoscute de pe afișele teatrelor de stat, girind spectacole meritorii la Dolhasca, Tirgoviște, Suceava, Tg. Lăpuș, Satu Mare, București.

Majoritatea pieselor ajunse în finală denotă simț al contemporaneității sau, cu temă istorică fiind, însușiri patriotice (*Curcanii* de Gr. Ventura, *Răspintia cea mare* de V. I. Popa, *Eroina de pe Jiu* de N. Tăutu, *Reduta* de M. R. Iacoban). La nivelul de, sus al dramaturgiei finalei — *Singele* de Horia Lovinescu. Temă bine aleasă pentru spectacolul lugojean — obârșile teatrului nostru în Banat, într-o strânsă legătură cu spiritualitatea românească de pretutindeni, evocare aparte a momentului 1877—1878 — *Un om, o scenă, un steag* de Dan Radu Ionescu. Merite în depistarea unor puncte fierbinți ale actualității, la I. D. Șerban, Victor Moldovan, Gh. Apostu, dar fără bătaie de aripi mari. Prețuim fondul de reflexivitate din *Oameni în jur*, a germanului Hans Kehrer, și verva din *Tocilarul*, a maghiarului Kőteles Pal. Așteptăm alte pagini ale tinerilor scriitori bucu-reșteni C. Duică și Mihai Ispirescu, aflați la începuturi, și ale sigheteanului I. Ardeleanu-Pruncu. Amintim și *Oaia mea... berbec era* de I. Coca și *Mobilizarea* de Ioan Iacob. Unele dintre aceste piese au fost scrise a-nume în vederea Festivalului-concurs, adă-gându-li-se celor care, datorate lui Michael Holzinger, Pavel Ciobanu, Val. Sirbu, I. Florian Panduru, Ferenczi Istvan, St. Raicu, menite aceluiași prilej, au fost distinse la concursul de dramaturgie.

De bună sau chiar de foarte bună calitate s-au dovedit textele recitalurilor de poezie și ale montajelor literar-muzicale, hibrid artistic putînd deveni o veritabilă bijuterie atunci cînd cel care întocmește colajul are spirit selectiv. Printre acestea, notabile mi se par a fi florilegiul Ansamblului artistic al U.T.C., din versurile regretatului Dominic Stanca, versurile populare, pline de farmec, interpretate de Căminul cultural din Virciogor (selecția, Crăciun Parasca), de Casa de cultură din Drobeta-Tr. Severin (selecția, C. Fugașin), de Casa de cultură din Jibou. Meritorii, mon-tajele *Acolo, la Dunăre, în 1877* (versuri de C. Cojocar), de la Căminul cultural din

Moldovița, *Culorile fundamentale* (versuri de Dan Rotaru), de la Palatul culturii din Pi-tești, *Efigii* (selecția, Ioan Ursu), de la Școala militară „Nicolae Bălcescu”. Interesantă, ideea recitalului (I. Singoreanu) de la Intreprinde-rea porțelan-menaj din Alba Iulia.

Unele montaje au încercat interferențe te-matice între poezia populară și cea cultă. Astfel, cel al ostașilor de la „Argeșul”, pre-cum și cele ale căminelor culturale din Bica-lat (selecția, Kozma Elza) și Miercurea Nira-jului (Kiss Hajnal), ambele, în limba ma-ghiară. O structură aparte au avut mon-tajele *Fără lege și judecată* (Mihai Georgescu) și *șezătoare la Săliște în 1877*, fragmentele de folclor imbinîndu-se cu documente ale epocii (1907 și, respectiv, 1877). De aleasă ținută cărturărească, versurile selectate de cenaclul bibliotecii „V. A. Urechia” din Galați.

Pentru publicul larg, ca și pentru specia-liști, o mare bucurie a constituit-o prezența unor grupuri care practică un teatru de im-provizatie, țesut din replici spontane, pe o canava prestabilită. Colectivul își alege o temă utilă dezbaterii etice, vreun caz de aba-tere de la normele conviețuirii comunitare, iar spectacolul își propune să-l sancționeze pu-blic, punînd, totodată, întrebarea, vorba lui C. Iugan, „cum l-ar putea înturna spre mai bine?” E o deprindere pe care istoria tea-trului o constată, în lumea mediteraneană, în antichitate ca și în perioada renașterii, iar, în perimetrul românesc, îi găsim elemente arhetipale în obiceiul *Strigării peste sat* și, pe alt plan, în *Cucii*, atestați încă din evul de mijloc. Un asemenea spectacol, de o viva-citate extremă, necrutător și, totuși, candid, scutit de opreliștile textului, îți prilejuiește încîntarea intensă a unui act creator inte-gral, în care te simți implicat, a unei „stări de grație” colective.

Sătenii din Șant-Năsăud ne-au dăruit o ase-menea desfătare. *Bătrînul își împarte averea* era povestea unui rege Lear contemporan și rustic (un fel de „soceru cu trei nurori”, cu valori morale inverse față de Creangă), căzut victimă urmașilor, după ce le împarte bruma de agoniseală; o consolare finală îi oferă obștea, care îi acuză pe cei nesățioși și ne-recunoscători și îi înlesnește bătrînului îngri-jire și adăpost. Probabil că nimeni nu mai știe azi că, acum 42 de ani, un om de teatru de valoarea lui Victor Ion Popa își arăta admirația față de teatrul de improvizatie din Șant („O veche cale nouă”, în „Căminul cul-tural”, sept.-oct. 1935) și-l propunea ca model pentru „fiecare sat ... căci ori unde sunt oameni și întâmplări care să îngăduie ară-tarea sub această formă de scenete improvi-zate. Talente și oameni cu haz iarăși nu

lipsească niciieri. Să fie numai puțină încurajată și roadele se vor vedea mai curînd decît se crede". Animator și protagonist al sînțenilor e octogenarul C. Iugan, el însuși, în viața cotidiană, un personaj pitoresc, înțelept și hîtru. I se alătură, cu o vioiciune contaminantă, un irezistibil trio agresiv de femei: Reghina Olar, Sabina Hosu și Octavia Mezei, urmate, îndeaproape, de cîțiva bărbați.

Altă formație demnă de interes a fost cea din satul Măru (comuna Zăvoi, județul Caraș-Severin). Tema: despotismul soacrelor — tratată cu haz și un deosebit simț al caracterizării; dacă partea a doua nu ar fi pierdut personajele și situația conflictuală, și nu ar fi alunecat spre decorativism etnografic (redarea, în ritual laic, a unui obicei), ar fi fost mai bine... Regretăm că unei echipe atît de particularizate cum este cea din Ciumăfaia-Cluj nu i s-a acordat nici o distincție; manifestarea ei, incisiv critică, susținută exclusiv de către femei (unele, în travesti), nu era lipsită de o particulară gingașie.

Un colectiv deosebit de dotat actoricește (din care notăm pe C. Vasiliu, C. Bira, V. Stoica) era cel al Casei de cultură a Ministerului de Interne, care, în regia lui Victor Moldovan, a înfățișat *Dosarul cazului Ralu*.

Strălucite, celelalte spectacole, distinse cu premiul I: recitalul *Inchinare lui Pîntea cel viteaz*, al Ansamblului U.T.C. (regia, Gr. Popa și Yvonne Podoleanu), și montajul *Fără lege și judecată*, al Căminului cultural din Costești-Vîlcea (regia, Gh. Marinescu). Cel dintîi s-a distins prin marile lui virtuți cinetice și prin personajele concepute, psihologic, sub semnul unei continue devenirii. Secundul înfățișează conștiințe liniare, ferme; ca expresie, trecea, sacadat, cu un instinct pur al alternanței, de la prezența unui solist la scene de masă, iar aglomerarea treptată a țaranilor nemulțumiți și amenințători — într-o interpretare densă, tensionată — traducea impecabil cantitatea în calitate. (Dintre interpreți, amintim pe tînăra Ada Gițoman.) Pauze grele succedau părților vorbite (solo sau coral). Ca întregire a limbajului teatral, un element de contrast, fascinanta melodie a „Ciuleandrei“, drept comentariu la unele dintre momentele dramatice. Inspirare efecte sonore obținea, prin mijloace simple (bătăi din palme, răpăituri de tobe), grupul de la Căminul cultural din Vîrciorog (regia, Elisabeta Malița). Un rafinat comentariu muzical însoțea spectacolul cencului gălățean (regia, Marcel Ionescu).

Alături de aceste manifestări complexe și complete, ca mijloace, se pot cita alte echipe merituoaase. Colective de actori buni, bine îndrumați, pot fi considerate Teatrul popular din Călărași (regizor, Dan Puican), echipa Casei armatei „Dunărea“, cea a Căminului cultural din Iacobi. Un deosebit firesc al dialogurilor, la Bîrsa.

Spre deosebire de finala teatrului studentesc (care a folosit, adesea, scena-arenă sau alte spații de joc decît cele cu care ne-a obișnuit teatrul-iluzie), spectacolele de ama-

tori au evoluat, stereotip, în scena-cutie. În multe montaje, se observă dispunerea statică a interpreților, adesea, după criteriul corale, cu oarecare, laudabile, excepții (întreprinderea de calculatoare electronice, regia, C. Motreanu și Natalia Arsene; Căminul cultural din Brebu, regia, R. Dumitrescu).

În ce privește aspectele scenografice, de decor și de costumație, la Casa de cultură „Mihai Eminescu“ (regia, H. Eliad; scenografia, Irina Borovschi), sugestive fundaluri în chip de picturi țărănești pe sticlă; călăreții au căluți de lemn, acoperiți cu scoarțe înflorate, ca la „Căiuții“ folclorici din Moldova; poterele poartă straine de jandarmi, conform incitătoarelor anacronisme din teatrul sătesc tradițional. Fericită, ideea decorurilor, la Vîrciorog: cînd se trage cortina, pe scenă se află, dispuse ritmic, furci și scăunele țărănești. La Palatul Culturii din Pitești (regia, Val. Dobrin), decorul era, stilistic, conform textului liric — un copac metamorfic, întruchipat din oameni. Costume frumoase — straine țărănești autentice, particularizate — la Săliște, Jibou, Bicalat, Măru — și rău contrafăcute, tip „ansamblu profesionist de cîntece și dansuri“, la *Curcanii* de la Frumoasa-Teleorman. La spectacolul omonim, dar pe textul lui Gr. Ventura, de la Galați (regia și scenografia, L. Temelie), o rînduită dispunere în spațiu, cu un fundal ingenios, umbre de oameni, siluete de tunuri, în continuă mișcare. În schimb, la *Sîngele* de la Brașov, un decor înghesuit și dezagreabil, lipsit de ritm.

Neajunsul ritmic intervenea, uneori, nu numai plastic, ci și în desfășurarea acțiunii. Chiar unele spectacole care au primit distincții le-ar fi dobîndit mai mari dacă n-ar fi avut căderi de ritm, ceea ce, de la un moment dat, crea o neplăcută senzație de lungime (cele de la Săliște, de la T.C.L. Oradea, de la Vaslui). O accentuată monotonie ritmică prejudicia și spectacolul *Răspîntia cea mare*. Am apreciat, în schimb, ritmul strins, verva unor spectacole rămase fără distincții (Teatrul popular din Călărași, Căminul cultural din Boroșneul Mare — spectacol în limba maghiară) și, cu atît mai mult, continua infuzie de tinerețe a recitalului Casei de cultură din Drobeta-Tr. Severin (regia, C. Fugașin) sau alternanța armonioasă de patetism și detașare de la I.S.P.E. (regia, Elena Popescu Galgoțiu).

Aspectele compoziționale sînt numai cîteva dintre nenumăratele aspecte ale finalei. Ceea ce, dincolo de ele, vorbește, în profunzime, simțirii, conștiințelor, și ceea ce se cuvine, în mod subliniat, reținut, au fost dăruirea și autenticitatea vibrației artistice. Autenticitate pusă în slujba frumosului și a adevărurilor noastre; apoi, amploarea acestei vibrații: pînă la 2.000.000 de artiști amatori, la un popor de 21.500.000 de români. Cele dorite de Victor Ion Popa, în 1935, s-au împlinit mult mai tirziu decît spera el; dar s-au împlinit la dimensiuni pe care nu le-ar fi visat, nici el, vreodată. ■